herpy

GEKONY

Gekon turecki

Hemidactylus turcicus

Hemidactylus turcicus to mały, blady gekon pokryty brodawkami, który towarzyszy człowiekowi na całym wybrzeżu Morza Śródziemnego i nocą poluje na owady na ścianach domów. Jest odporny i łatwy w utrzymaniu, ale przyda się doświadczona ręka, ponieważ wiele faktów dotyczących jego hodowli w niewoli jest słabo udokumentowanych.

Rodzina: Gekkonidae Nazwa angielska: Mediterranean house gecko Dawna nazwa: *Lacerta turcica; Gekko turcicus; Hemidactylus verruculatus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**10-13 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**3-9 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Skalny**
Środowisko	**Półpustynia i tereny skaliste**
Trudność	**Początkujący**

HODOWLA

Min. terrarium	**45 × 30 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**28-32 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**50-70%**
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**5-12 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Zniesienia w roku	**1-4**
Inkubacja	**40-60 dni** przy 29-31 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Hemidactylus turcicus to mały, smukły gekon o szerokiej głowie, dużych oczach bez powiek i pionowej, szczelinowatej źrenicy. Skóra jest cienka i blada, często niemal przezroczysta, w kolorach od białawego i jasnoszarobrązowego po różowawy i piaskowożółty, z ciemnymi plamami na grzbiecie i ciemnymi pasami na ogonie. Grzbiet pokrywają rzędy dużych, kanciastych łusek guzkowatych, a brzuch jest białawy i tak cienki, że czasem widać przez niego jaja. Palce mają przylgi z lamelkami, które nie sięgają do samego końca, i właśnie do nich odnosi się nazwa rodzajowa *Hemidactylus* (półpalec). Dzięki nim zwierzę może chodzić po pionowym szkle i wisieć na suficie.

Dorosłe osobniki osiągają zwykle 10-13 cm długości z ogonem, a w rzadkich przypadkach do 15 cm. Samo ciało, od pyska do kloaki, mierzy około 4-6 cm. Samce mają rząd porów przed kloaką i nieco szerszą głowę niż samice. Nie ma wiarygodnych danych o masie dorosłych zwierząt. W niewoli gatunek może żyć 3-9 lat, a w naturze znajdowano osobniki w wieku do 9 lat. Ogon może zostać odrzucony i odrasta, ale nowy jest gładszy i nie wygląda jak dawny.

Gatunek opisał Linneusz w 1758 roku jako *Lacerta turcica*, nazywając go od tureckiej części zasięgu, a później nosił m.in. nazwy *Gekko turcicus* i *Hemidactylus verruculatus*. Istnieje wiele blisko spokrewnionych gatunków *Hemidactylus*, a część zwierząt z regionu śródziemnomorskiego, które dawniej zaliczano do tego gatunku, uważa się dziś za odrębne gatunki.

To spokojny i łatwo przystosowujący się gatunek, który nigdy nie był popularnym zwierzęciem terraryjnym. Jest szybki i płochliwy i najlepiej pasuje do kogoś, kto chce obserwować małego nocnego łowcę, a nie trzymać go w dłoni. Zwierzęta w handlu często pochodzą z odłowu lub mają niejasne pochodzenie, więc pytaj o osobniki z hodowli.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Hemidactylus turcicus występuje naturalnie wokół Morza Śródziemnego. W Europie spotyka się go w Portugalii i Hiszpanii, w południowej Francji, we Włoszech, na Malcie, wzdłuż wybrzeża Adriatyku w Chorwacji, Bośni i Hercegowinie, Czarnogórze i Albanii, w Grecji i na wielu wyspach, na Cyprze i w Turcji. W Afryce Północnej zasięg ciągnie się od północnego Maroka przez Algierię i Tunezję po Libię i Egipt, a na Bliskim Wschodzie gatunek występuje w Izraelu, Palestynie, Libanie, Jordanii i Syrii. Notowano go również w części Półwyspu Arabskiego i Afryki Północno-Wschodniej, ale nie jest jasne, które populacje są tam rodzime, dlatego mapa pokazuje tylko region śródziemnomorski.

Gatunek jest dobrym przykładem synantropa. Wraz z frachtem i ładunkami statków trafił na Baleary i Wyspy Kanaryjskie, do Meksyku i Ameryki Środkowej, na Kubę i Portoryko oraz na znaczną część południa USA, gdzie jest szczególnie dobrze zadomowiony wzdłuż wybrzeża Zatoki Meksykańskiej i rozprzestrzenił się dalej na północ i zachód. Stanowiska na mapie poza regionem śródziemnomorskim pochodzą z takich zawleczonych populacji.

> **Naturalny zasięg:** Portugalia, Hiszpania, Francja, Włochy, Malta, Chorwacja, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Albania, Grecja, Cypr, Turcja, Maroko, Algieria, Tunezja, Libia, Egipt, Izrael, Terytoria Palestyńskie, Liban, Jordania i Syria.

ŚRODOWISKO

Hemidactylus turcicus zamieszkuje tereny nadmorskie i nizinne o łagodnym, suchym klimacie śródziemnomorskim. W naturze przebywa na skałach, w kamiennych murkach, szczelinach i jaskiniach, a notowano go też w zaroślach i aż po tereny górskie. Najczęściej jednak spotyka się go w miastach i wsiach, gdzie kryje się w szczelinach starych murów, za okiennicami i pod dachówkami, a poluje przy zewnętrznych lampach, wokół których zbierają się owady.

Jest aktywny nocą. Najwięcej aktywności wykazuje około godziny 2. Temperatura i wilgotność w kryjówkach nie są udokumentowane, ale klimat zamieszkiwanych przez niego terenów ma ciepłe, suche lata i chłodne, deszczowe zimy, a sezon rozrodczy przypada na wiosnę i lato, od kwietnia do sierpnia. Rytm z chłodniejszą zimą warto mieć na uwadze w terrarium.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Hodowla *Hemidactylus turcicus* w niewoli nie jest naukowo udokumentowana. Jedno zwierzę można trzymać w terrarium o wymiarach 45 × 30 × 60 cm (długość × szerokość × wysokość). Wysokość jest ważniejsza niż powierzchnia dna, ponieważ gekon się wspina. Kilka zwierząt potrzebuje więcej miejsca, zwłaszcza większej powierzchni dna.

Urządź terrarium korą korkową, gałęziami i kawałkami łupka lub kamieni tworzącymi wąskie szczeliny, w które zwierzę może się wcisnąć, dotykając podłoża grzbietem i brzuchem. Potrzebuje kilku kryjówek na różnych wysokościach, w tym jednej po ciepłej i jednej po chłodnej stronie. Rośliny sztuczne lub żywe zapewniają osłonę. Jako podłoże sprawdza się ręcznik papierowy, łatwy do wymiany, albo mieszanka piasku i ziemi bez nawozów. Unikaj luźnych drobin, które zwierzę może połknąć podczas chwytania owadów.

Gekon jest mistrzem ucieczek. Stosuj szczelną pokrywę z siatki lub drobne otwory wentylacyjne i za każdym razem dokładnie zamykaj drzwi.

TEMPERATURA

W dzień utrzymuj w terrarium 24-28 °C, a niewielkie ciepłe miejsce może osiągać 28-32 °C. W nocy temperatura może spaść do 18-22 °C. Wartości te opierają się na doświadczeniach z niewoli i naturalnym klimacie gatunku, nie zostały zmierzone w naturze. *Hemidactylus turcicus* jest aktywny nocą i dużą część dnia spędza w kryjówce, więc zapewnij mu wyraźny gradient,

aby mógł sam wybierać.

Ogrzewaj kryjówkę z boku słabą matą grzewczą lub żarówką małej mocy, sterowaną termostatem. Nie umieszczaj źródła ciepła na środku terrarium. Mierz temperaturę termometrami cyfrowymi zarówno w ciepłym, jak i w chłodnym końcu, a w nocy wyłączaj ogrzewanie, jeśli w pomieszczeniu jest powyżej 18 °C. Różnica między dniem a nocą jest zdrowa. Nie udokumentowano, by chłodna zima z nieco niższą temperaturą i krótszymi dniami była dla gatunku konieczna w niewoli.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Utrzymuj wilgotność powietrza między 50 a 70 %. *Hemidactylus turcicus* pochodzi z terenów suchych i półsuchych i radzi sobie przy umiarkowanej wilgotności. Raz dziennie, najlepiej wieczorem, lekko zraszaj terrarium, tak aby na kamieniach i liściach pozostały krople, a potem pozwól mu wyschnąć. Gekon pije krople z powierzchni.

Mimo to postaw płytką miskę ze świeżą wodą, wymienianą co kilka dni. Stale wysoka wilgotność i stojące powietrze sprzyjają grzybom i chorobom dróg oddechowych, więc wentylacja musi być dobra. Wilgotna kryjówka, np. małe pudełko z lekko zwilżonym mchem, pomaga zwierzęciu w linieniu, także na palcach.

OŚWIETLENIE I UVB

Hemidactylus turcicus jest aktywny nocą i według wszelkich przesłanek nie potrzebuje UVB, by dobrze funkcjonować. Słaba świetlówka UVB może jednak zapewnić wyraźny rytm dobowy i nie szkodzi, jeśli w całym terrarium jest cień i kryjówki. Dla gatunku nie ustalono strefy Fergusona.

Ustaw oświetlenie na 10-12 godzin dziennie z wyłącznikiem czasowym, a w nocy zapewnij całkowitą ciemność. Gekon jest najbardziej aktywny wieczorem i w pierwszych godzinach nocy, więc zaglądaj do niego po zgaszeniu światła. Nie używaj nad terrarium mocnych lamp punktowych.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Hemidactylus turcicus jest owadożerny. W naturze zjada ćmy, karaczany, gąsienice, koniki polne, skorki, komary, cykady, mrówki, pająki i równonogi, a żywą zdobycz przedkłada nad martwą. W niewoli możesz podawać świerszcze, karaczany dubia, mączniki i od czasu do czasu larwy barciaka. Zdobycz może być co najwyżej tak szeroka jak głowa zwierzęcia. Przez kilka dni przed podaniem dobrze karm owady.

Dorosłe zwierzęta mogą dostawać 4-5 owadów 3-4 razy w tygodniu. To rozsądna reguła, ale dostosuj ją do kondycji zwierzęcia. Nasada ogona i ciało powinny być pełne, ale nie otłuszczone. Młode karm częściej mniejszymi owadami, najlepiej codziennie.

Oprószaj owady wapniem z witaminą D3 mniej więcej przy co drugim karmieniu, w przeciwnym razie gekon z czasem zapadnie na choroby niedoborowe. Roślin i owoców gatunek nie zjada. Nic nie wskazuje na to, by potrzebował gotowych pokarmów.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Hemidactylus turcicus jest spokojny i może przyzwyczaić się do ręki, ale jest szybki, płochliwy i nie należy go regularnie brać do ręki. Daj nowemu zwierzęciu kilka tygodni spokoju. Trzymaj dłoń nieruchomo w terrarium i podnoś gekona tylko wtedy, gdy sam podejdzie. Sesje niech będą krótkie, 2-3 minuty, i nigdy nie chwytaj za ogon, który zwierzę natychmiast odrzuca. Trzymaj go nisko nad płaską powierzchnią, bo gwałtownie ucieka.

Samce są terytorialne i mogą walczyć, więc trzymaj tylko jednego samca z jedną lub kilkoma samicami albo trzymaj zwierzęta pojedynczo. Zarówno samce, jak i samice potrafią ćwierkać i klikać, a uporczywe ćwierkanie w grupie jest oznaką niepokoju. Jeśli któreś zwierzę jest pogryzione lub straciło ogon, natychmiast je rozdziel. W dzień gekon jest ukryty i wygląda na nieaktywnego, więc oceniaj go na podstawie zachowania wieczorem.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płeć można rozpoznać po tym, że samiec ma krótki, ułożony w kształt litery V rząd porów przed kloaką i często szerszą głowę. Samce osiągają dojrzałość płciową najpóźniej po roku. Samice dojrzewają po czterech-pięciu miesiącach do roku, zależnie od tego, w jakiej porze roku się wykluły. W północnej części zasięgu, np. w Turcji, może to trwać 2-3 lata. Pozwól

samicom osiągnąć rozsądny rozmiar i masę, zanim przeznaczysz je do rozrodu.

GODY I KOPULACJA

Sezon rozrodczy przypada na wiosnę i lato, mniej więcej od kwietnia do sierpnia. Samiec wabi kliknięciami, a samica odpowiada cichymi piskami. Podczas kopulacji samiec gryzie samicę w kark, a im mocniejsze ugryzienie, tym większa szansa na zapłodnienie. Samica może przechowywać plemniki do pięciu miesięcy w specjalnym narządzie, więc jedno spotkanie może dać kilka zniesień. Zwierzęta są poligamiczne, a stosunek płci w naturze wynosi około 1:1.

Nie ma udokumentowanych zaleceń dotyczących zimowania ani innego przygotowania do rozrodu w niewoli. Chłodny okres zimą odpowiada warunkom naturalnym, ale nie dowiedziono, że jest konieczny.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa średnio dwa jaja w zniesieniu, a składanie jaj trwa od połowy maja do sierpnia. W jednym sezonie samica może złożyć do czterech zniesień. Jaja mają twardą skorupkę, która staje się wilgotna i przezroczysta, gdy młode jest bliskie wyklucia, i są małe, mają 10-12 mm długości i ważą około 0,3-0,6 g. Samica nie opiekuje się potomstwem, a samce mogą gryźć młode.

Zapewnij samicy wilgotne miejsce do złożenia jaj, np. małe pudełko z wilgotnym wermikulitem lub mchem. Nie udokumentowano, ile zniesień samica może znieść w niewoli, więc licz się z 1-4. Uważnie obserwuj kondycję samicy.

INKUBACJA

Inkubuj jaja w temperaturze 29-31 °C. W 31 °C wykluwają się po około 40 dniach, licz się z okresem do 60 dni. Sprawdzono tylko 31 °C, więc z niższymi temperaturami postępuj ostrożnie.

Jaja umieszcza się, bez obracania, w wilgotnym wermikulicie lub perlicie w małym pojemniku z otworami wentylacyjnymi. Nie ma opublikowanych informacji o tym, by płeć u tego gatunku zależała od temperatury, ani zaleceń dotyczących wilgotności podczas inkubacji.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są małe, przy wykluciu mierzą około 3 cm od pyska do kloaki i ważą ok. 0,3-0,6 g. Trzymaj je w małym pojemniku z ręcznikiem papierowym i kryjówką i codziennie lekko zraszaj. Codziennie podawaj im najmniejsze świerszcze, muszki owocowe lub skoczogonki, lekko oprószone wapniem.

Trzymaj młode osobno lub w małych grupach o podobnej wielkości. Dorosłe samce mogą być agresywne wobec młodych, więc nigdy ich ze sobą nie łącz. Nie ma krzywych wzrostu dla tego gatunku w niewoli. Waż je od czasu do czasu, jeśli masz wagę o dokładności 0,1 g, i przenieś do większego terrarium, gdy zbliżają się do rozmiarów dorosłych.

Zdrowie i częste błędy

Hemidactylus turcicus jest odporny, a większość problemów wynika z warunków utrzymania. Nie ma literatury weterynaryjnej dotyczącej tego gatunku, więc poniższe opiera się na ogólnej hodowli gekonów:

- Zbyt mało wapnia i D3, zwłaszcza u młodych i samic składających jaja. Prowadzi to do miękkich kości i drżenia. Oprószaj owady.
- Infekcja dróg oddechowych przy stale wysokiej wilgotności i stojącym powietrzu. Objawy to duszność i śluz wokół nozdrzy.
- Resztki wylinki przyklejone do palców i końca ogona. Zapewnij wilgotną kryjówkę i ostrożnie usuń resztki letnią wodą.
- Połknięte podłoże, które może powodować zaparcia. Dla młodych używaj ręcznika papierowego.
- Pasożyty u zwierząt z odłowu. Kupuj zwierzęta z hodowli i zleć badanie kału u nowych zwierząt.
- Utracone ogony po walkach lub podczas brania do ręki. Nie jest to groźne, ale odrośnięty ogon wygląda inaczej.

Zdrowe zwierzę ma jasne oczy, pełną nasadę ogona i wszystkie palce nienaruszone. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli gekon chudnie, nie je przez kilka tygodni lub wygląda na osłabionego.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.